

Valsts pētījumu programmas “Ēnu ekonomikas mazināšana valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai” projekta Nr. VPP-FM-2020/1-0005 „Ēnu ekonomikas izpēte Latvijā (RE:SHADE)” saturiskais pārskats Nr. 2

3 ziņojums:

Zinātniski pamatotas rīcībpolitikas rekomendācijas attiecībā uz normatīvo aktu izmaiņām, iestāžu darba organizāciju, viedo tehnoloģiju izmantošanu vai citiem valsts realizējamiem pasākumiem ēnu ekonomikas mazināšanai ar izvērtētu attiecīgo ieteikumu finansiālo ietekmi.

2. daļa

**Valsts realizēto pasākumu apkopojums algu mazināšanai apkopojums un izvērtējums
2016. - 2021.**

Juris Stinka, Aelita Skromule, Roberta Zariņa, Arnis Sauka

2021. gada maijs (papildināts augustā)

Satura rādītājs

1. Ievads.....	3
2. Kopsavilkums.....	4
3. Detalizēts ieviesto pasākumu apraksts.....	8

1. Ievads

Šī ziņojuma mērķis ir apkopot un izvērtēt Latvijā, kopš 2016. gada realizētos pasākumus, kam ir potenciāla ietekme uz aplokšņu algu mazināšanu.

Ziņojumā ietverti gan tie pasākumi, kam ir tieša, gan arī pasākumi ar netiešu ietekmi uz aplokšņu algu mazināšanu. Izvērtējums balstās uz sekojošiem avotiem:

- Valsts iestāžu darba plāns ēnu ekonomikas ierobežošanai 2016. 2020.gadam (*Izpilde līdz 30.12.2020*);
- Ziņojums "Par ēnu ekonomikas ierobežošanas pasākumu efektivitāti un ēnu ekonomikas ierobežošanas plānu";
- Papildus tika veikta Finanšu ministrijas, Ekonomikas ministrijas, Valsts kontroles, Valsts ieņēmumu dienesta un Labklājības ministrijas un nevalstisko organizāciju publiski pieejamās informācijas analīze, kas saistīta ar kādu no jomām, kas ietekmē aplokšņu algu izplatību.
- Tiešsaistē tikāmie arī ar Finanšu ministrijas ekspertiem.

Aplokšņu algu mazināšanas pasākumi tika klasificēti un analizēti balstoties uz galveno aplokšņu algu ietekmējošo faktoru klasifikāciju:

1. Uzticēšanās un apmierinātība ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem;
2. Varbūtība tikt piekļertam un/vai sodītam;
3. Nodokļu politika;
4. Izvairīšanās no nodokļiem konkurētspējas uzturēšanai, nodokļu morāle;
5. Ar konkrētām industrijām un uzņēmumiem saistīti iemesli: aplokšņu algu noteicošie faktori. Tostarp administratīvais slogs (vairākos līmeņos), specifiski mehānismi saistīti ar konkrētas industrijas īpatnībām;
6. Valsts institūciju komunikācija ar nodokļu maksātājiem.

Lai arī pamatā tika analizēti pēdējo 5 gadu pasākumi, atsevišķos gadījumos pētījumā ir ņemti vērā arī senāki notikumi, kam vēl joprojām ir ietekme uz aplokšņu algām.

Šis ziņojums sastāv no divām galvenajām daļām:

- Detalizēts pasākumu apraksts, klasificējot tos pa definēto faktoru sadaļām. Šajā sadaļā ietverta mums zināmā informācija par valsts realizētajiem un plānotajiem pasākumiem, kuriem ir gan pozitīva, gan negatīva ietekme uz aplokšņu algām. Tāpat ir iekļauti galvenie secinājumi par šo pasākumu ietekmi. Atsevišķos gadījumos ir iekļauta informācija par pasākumu izmaksām un to efektivitāti. Mūsuprāt, normatīvo aktu anotācijās norādīto informāciju par plānoto ietekmi uz valsts un pašvaldību budžeta ieņēmumiem nav korekti izmantot vērtējot faktisko ietekmi uz ieņēmumiem un izdevumiem, jo to ir iespējams izdarīt tikai balstoties uz reāliem ieņēmumu un izdevumu datiem pēc attiecīgo normu stāšanās spēkā. Atsevišķos gadījumos šāds izvērtējums no valsts puses ir veikts un tas ir atspoguļots dokumentā. Mūsu ieteikums būtu šādus aprēķinus veikt visām aktivitātēm kas vērstas uz ēnu ekonomikas mazināšanas un ir siastītas ar finansiāliem ieguldījumiem.
- Kopsavilkums, kurā ietverti būtiskākie atzinumi no izvērtēto pasākumu analīzes. Šajā sadaļā ir iekļauti galvenie sākotnējie secinājumi par līdz šim veiktajiem pasākumiem. Nākošajā pētījuma izstrādes posmā, WP3 ietvaros, tiks sniegti precīzāki, datos balstīti politikas ieteikumu aplokšņu algu mazināšanai.

2. Kopš 2016. gada realizēto pasākumus, kam ir potenciāla ietekme uz aplokšņu algu mazināšanu, apkopojums un izvērtējums

Šajā ziņojuma sadaļā, tabulas veidā, apkopojām būtiskākos pasākumus, kas Latvijā veikti kopš 2016. gada ar tiešu vai netiešu ietekmi uz aplokšņu algu mazināšanu.

Tabulas II. kolonā ir dots pasākuma nosaukums.

III. kolonā sniegts pasākuma novērtējums: "Nav": pasākumam ir salīdzinoši neliela ietekme uz aplokšņu algu mazināšanu, "Būtisks": pasākumam ir salīdzinoši būtiska vai ļoti būtiska ietekme uz aplokšņu algu mazināšanu.

IV. kolonā ietver informāciju par to vai pasākums ir ieviests (pabeigts), daļēji ieviests, turpinās vai nav ticis realizēts.

V. kolonā sniegta informācija par konkrētā pasākuma ieviešanas izmaksām- atbilstoši pieejamajai informācijai.

VI. kolonā sniegta informācija par konkrētā pasākuma ieviešanas efektivitāti- ja tāda ir mērīta, atbilstoši pieejamajai informācijai.

VII. kolonā sniegts konkrētās aktivitātes plašāks apraksts.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
1) Uzticēšanās un apmierinātība ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem						
1.1. Vai sabiedrība tic sociālās apdrošināšanas sistēmai - iespējai saņemt pienācīgu pensiju?						
1.1.1.	Pakāpeniska pensionēšanās vecuma palielināšana līdz 65 gadiem 2025.gadā.	Būtisks	Daļēji	Nav datu	Nav mērīta	Katru gadu pakāpeniski tiek palielināts pensionēšanās vecums, lai sasniegtu 65 gadus 2025.gadā, nodrošinot pensiju sistēmas ilgtspējību. Pasākums nepieciešams pensiju sistēmas ilgtspējai, bet īstermiņā var negatīvi ietekmēt iedzīvotāju attieksmi pret pensiju sistēmu.
1.1.2.	Minimālā darba stāža palielināšana līdz 20 gadiem 2025.gadā.	Būtisks	Daļēji	Nav datu	Nav mērīta	Pakāpeniski tiek palielināts minimālais darba stāžs pensijas saņemšanai, lai sasniegtu 20 gadus 2025.gadā, nodrošinot pensiju sistēmas ilgtspējību. Pasākums nepieciešams pensiju sistēmas ilgtspējai, bet īstermiņā var negatīvi ietekmēt iedzīvotāju attieksmi pret pensiju sistēmu.
1.1.3.	2.pensiju līmeņa pārvaldīšana (pārvaldīšanas izmaksas)	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīta	Latvijā pensiju 2.līmeņa pārvaldīšanas izmaksas ir salīdzinoši augstas, kas mazina uzkrājumu vērtību un veicina iedzīvotāju neuzticību pensiju sistēmai. Tiek veikti pasākumi to samazināšanai.
1.1.4.	Speciālo nodokļu maksāšanas režīmu ieviešana	Būtisks	Pabeigts	Nav datu	Nav mērīta	Speciālo nodokļu režīmu ieviešana (mikrouzņēmuma nodoklis, patentmaksas, pašnodarbināto personu režīms, autoratlīdzību režīms) radīja iespēju daļai iedzīvotāju maksāt mazākas sociālās apdrošināšanas iemaksas, kas samazina pensijas apmēru un apdraud pensiju sistēmas ilgtspēju.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ievie - šana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
1.1.5.	Speciālo nodokļu maksāšanas režīmu ierobežošana	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīta	Speciālo nodokļu režīmu ierobežošana (mikrouzņēmuma nodoklis, patentmaksas, pašnodarbināto personu režīms, autoratlīdzību režīms), kas jau ir veikta un tiek plānota ar 2021.gada jūliju paredz būtiski sašaurināt iespējas nemaksāt sociālās iemaksas pilnā apmērā. Tas uzlabos pensiju sistēmas ilgtspēju, bet īstermiņā var radīt neapmierinātību šai nodokļu maksātāju grupai un kalpot kā papildus faktors aploksņu algu pieaugumam.
1.1.6.	Minimālo valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu noteikšana	Būtisks	Nav	Nav datu	Nav mērīta	Minimālo valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu noteikšana, kas tiek plānota ar 2021.gada jūliju paredz būtiski sašaurināt iespējas nemaksāt sociālās iemaksas pilnā apmērā. Tas uzlabos pensiju sistēmas ilgtspēju, bet īstermiņā var radīt neapmierinātību šai nodokļu maksātāju grupai un kalpot kā papildus faktors aploksņu algu pieaugumam.
1.1.7.	Komunikācijas pasākumi par pensiju	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Kalkulatori par prognozēto pensiju rada maldīgu priekšstatu par sagaidāmo pensijas apmēru. Vairs netiek sūtītas informatīvās vēstules par uzkrāto pensiju kapitālu. Valsts kontrole novērtējusi komunikācijas pasākumus kā neatbilstošus un ieteikusi tos uzlabot. ¹
1.1.8.	Minimālās pensijas palielināšana.	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts.	Minimālo pensiju līmenis gan vēsturisku apstākļu dēļ, gan valsts politikas dēļ ir ļoti zems. Tas pakāpeniski tiek palielināts, atbilstoši pieejamajiem līdzekļiem valsts sociālajā budžetā. Zemais pensiju līmenis nerada motivāciju maksāt sociālās apdrošināšanas iemaksas.
1.1.9.	Pensiju nevienlīdzība	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	1996.gadā nebija noteikti iemaksu griesti un iemaksu apjoms tika attiecināts uz visiem iepriekšējiem gadiem. Līdz ar to radās iespēja saņemt vairāk nekā bija iemaksāts. Atsevišķos periodos nepastāvēja iemaksu griesti. Solidaritātes nodoklis tiek daļēji ieskaitīts pensiju uzkrājumā. Tā rezultātā neliels skaits cilvēku saņem ļoti lielas pensijas, kas rada iespaidu par negodīgu pensiju sistēmu.
1.1.10.	Izdienas pensijas	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Valsts kontrole ir konstatējusi virkni trūkumu izdienes pensiju sistēmā. Tā rada papildus slodzi budžetam un palielina pensiju nevienlīdzību. Izdienes pensijas dažkārt tiek piešķirtas cilvēkiem, kuru darbs nav saistīts ar papildus risku un kuri turpina strādāt.
1.1.11.	Citi sociālie pabalsti	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Izmaiņas sociālajos pabalstos (bezdarba, slimības, bērna kopšanas u.c.) var vai nu motivēt vai mazināt motivāciju maksāt sociālās apdrošināšanas iemaksas.
1.2. Vispārēja sabiedrības un uzņēmēju apmierinātība ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem, nodokļos samaksātās naudas izlietojumu.						

¹ <https://www.lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslektas-revizijas/valsts-politikas-efektivitate-pensiju-sistemas-ilgtspesas-nodrosinasanai>

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
1.2.1.	Finanšu ministrijas ikgadējie informatīvie pasākumi par valsts budžeta izlietojumu.	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Lai arī šis ir vajadzīgs pasākums, uzņēmēju intervijas liecina par to, ka šiem komunikācijas pasākumiem ir ierobežota ietekme uz iedzīvotāju un uzņēmēju apmierinātību.
1.2.2.	Vienotā nodokļu maksāšanas konta ieviešana.	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Vienotais nodokļu maksāšanas konts ieviests no 2021.gada janvāra. Tā mērķis ir atvieglot nodokļu maksāšanu un smazināt kļūdu daudzumu. Uzņēmēju intervijas liecina par to, ka ieviešanas posmā pastāv tehniskas nepilnības.
1.2.3.	Vienotā darījumu konta ieviešana	Būtisks	Nav ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Vienotais darījumu konts paredz iespēju mikrouzņēmējiem automātiskai nodokļu nomaksai, atskaitot nodokļu summu no darījumu konta. Tas atvieglos nodokļu maksāšanu mazajiem uzņēmējiem.
1.2.4.	Valsts pakalpojumu sniegšanas kvalitātes uzlabojumi (digitalizācija, klientu apkalpošana, savstarpējā sadarbība)	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Valsts pakalpojumu sniegšanas kvalitātes uzlabojumi (digitalizācija, klientu apkalpošana, savstarpējā sadarbība) tiek pozitīvi novērtēti iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujās un paaugstina apmierinātības līmeni ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem.
1.2.5.	Viena loga princips	Nav	30.06.2017.	Nav datu	Nav mērīts	Paredz novērst dublējot vai valsts iestāžu rīcībā jau esošas informācijas iesniegšanas prasības, maksimāli realizējot tā saukto viena loga principu. Pasākums kā tāds ir būtisks, bet tas, kā tas ir realizēts visticamāk nav devis būtisku ietekmi. Valstī ir realizēti atsevišķi viena loga principa elementi, bet vēl ir daudz iespēju turpināt attīstīt. Piemēram, ir valstis, kurās ir attīstīti vienotie valsts pakalpojumu sniegšanas centri, kuros var saņemt plaša spektra valsts pakalpojumus.
1.3. Sabiedrības un uzņēmēju apmierinātība ar valsts institūciju darbu (Valsts ieņēmumu dienests, Uzņēmumu reģistrs utml.)						
1.3.1.	Konsultē Vispirms principa ieviešana	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Konsultē Vispirms princips paredz valsts pārvaldes iestāžu attieksmes maiņu no kontroles uz konsultēšanu un sadarbību ar nodokļu maksātāju kā klientu. Šī iniciatīva tiek pozitīvi vērtēta no uzņēmēju puses. Arī ikgadējās aptaujas, ko organizē Ekonomikas ministrija, liecina par to, ka kopumā pieaug klientu apmierinātība ar valsts iestāžu darbu.
1.3.2.	Valsts pakalpojumu sniegšanas kvalitātes uzlabojumi (digitalizācija,	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Valsts pakalpojumu sniegšanas kvalitātes uzlabojumi (digitalizācija, klientu apkalpošana, savstarpējā sadarbība) tiek pozitīvi novērtēti iedzīvotāju un uzņēmēju aptaujās un paaugstina apmierinātības līmeni ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
	klientu apkalpošana, savstarpējā sadarbība)					
1.3.3.	Politisko lēmumu nekonsekvence, politiskās vides nestabilitāte, populisms.	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Politisko lēmumu nekonsekvence, politiskās vides nestabilitāte un populisms veicina plašas palielināšanos starp valsts pārvaldi un sabiedrību, savtarpēju neuzticēšanos un mazina nodokļu maksāšanas motivāciju.
1.3.4.	Atsevišķu sabiedrības grupu interešu neņemšana vērā.	Būtisks	Turpinās	N/A	N/A	Valstij nav izdevies izveidot pilnvērtīgu dialogu ar citu tautību pārstāvjiem un nepilsoņiem. Lēnais reformu temps un komunikācijas trūkumi (izglītība, veselība, iekšlietas), kā arī augstais nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars palielina neuzticību valsts pārvaldei.
1.4. Priekšstats par korupcijas līmeni valdībā (vairākos līmeņos)						
1.4.1.	Tiesību aizsardzības iestāžu darbs korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Tiesību aizsardzības iestāžu darbs korupcijas novēršanas un apkarošanas jomā – atklātās lietas, sodītās personas, soda bargums tiešā veidā ietekmē sabiedrības priekšstatu par korupcijas līmeni valsts pārvaldē.
1.4.2.	Labas pārvaldības principu ievērošana valsts pārvaldē.	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	“Savējo” iecelšana amatos, atklātības trūkums lēmumu pieņemšanā, lobiju slēptā ietekme, interešu konflikti un citi labas pārvaldības principu pārkāpumi veicina priekšstatu par augstu korupcijas līmeni valstī.
1.4.3.	Mazināt korupcijas riskus valsts un pašvaldību iepirkumos.	Nav	30.12.2019	Nav datu	Nav mērīts	Publisko iepirkumu likums paredz pakāpenisku pāreju uz elektronisko vidi. 2017. gadā iekļaujot centralizētās iepirkumu institūcijas - būvdarbu līgumi sākot ar 5 548 000 EUR, piegādes pakļpojumu līgumi sākot ar 144 000 EUR. 2018. gadā būvdarbu līgumi sākot ar 170 000 EUR, piegādes pakļpojumu līgumi sākot ar 42 000 EUR. 2019. gadā iekļaujot atvasinātās publiskās personas un to iestādes - būvdarbu līgumi sākot ar 20 000 EUR, piegādes pakļpojumu līgumi sākot ar 10 000 EUR. 2020. gadā privāto tiesību juridiskās personas - būvdarbu līgumi sākot ar 20 000 EUR, piegādes pakļpojumu līgumi sākot ar 10 000 EUR.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
2) Varbūtība tikt pieķertam un/vai sodītam						
2.1.Soda neizbēgamība						
2.1.1.	Čeku loterija	Būtisks	1.07.2019	250 000 Euro 2019.gadā	2019. gadā budžeta ieņēmumi palielināti par 391,6 tūkstošiem EUR	No 2019. gada 1. jūlija darbojas "Čeku loterijas likums". Līdz ar to iedzīvotājiem ir iespēja reģistrēt pirkumu apliecinājumus čekus, biļetes vai kvītis, kas dod iespēju iegūt vērtīgas balvas. Loterijā var piedalīties ik viens ieskaitot nepilngadīgas personas, kuras neregistrē čekus par pirkumiem, kas iekļauj alkoholiskus dzērienus un tabakas izstrādājumus. Sākot ar 2021. gadu čeku loterijā varēs ne tikai reģistrēt čekus, kvītis un biļetes, bet arī rēķinus, kas apmaksāti, izmantojot internetbanku un iedzīvotājiem būs iespējams piedalīties tematiskajās nozaru loterijās.
2.1.2.	Nodrošināt mantojamās neregistrētas kustamas mantas (tajā skaitā skaidras naudas) piederības un izcelsmes pārbaudi.	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	14.11.2017. Ministru kabineta noteikumi Nr. 674: zvērinātam notāram pienākums ziņot Kontroles dienestam un VID par gadījumiem, kad tiek mantota skaidra nauda vai neregistrējama kustama manta, kuras vērtība pārsniedz 15 000 euro. 21.03.2018. Grozījumi Notariāta likumā" kas paredz, ja mantojuma masas sastāvā norādīti skaidras naudas līdzekļi, kuru summa ir ekvivalenta 15 000 euro vai vairāk mantinieku pienākums ir tos iemaksāt kredītiestādē, kas ir tiesīga sniegt finanšu pakalpojumus Latvijas Republikā.
2.1.3.	Ierobežot skaidras naudas darījumus.	Būtisks	Stājās spēkā 01.01.2017	Nav datu	Nav mērīts	Fiziskām personām, kas neveic saimniecisko darbību, nav atļauts veikt skaidras naudas darījumus, kuru summa pārsniedz 7200 euro.
2.1.4.	Pienākums kredītiestādēm iesniegt VID informāciju par fiziskajām personām ar augstu (15 000+ eur) konta apgrozījumu.	Būtisks	Ieviests. Norma stājās spēkā 06.03.2018.	Nav datu	Ministru kabinets izvērtē šā likuma 22. ³ panta praktiskās piemērošanas gaitu un rezultātus un katru gadu līdz 31.oktobrim laikposmā no 2020.gada līdz 2022.gadam iesniedz Saeimai ziņojumu par to. Minētā informācija ir ar ierobežotu pieejamības statusu.	FM: "Kontu reģistra likums": pienākums kredītiestādei un maksājumu pakalpojumu sniedzējam līdz katra gada 1.februārim iesniegt VID informāciju par klientiem - fiziskajām personām, kas ir Latvijas Republikas rezidenti, - kuru pieprasījuma noguldījuma kontu vai maksājumu kontu iepriekšējā gada kopējā debeta vai kredīta apgrozījuma summa vienas kredītiestādes vai maksājumu pakalpojuma sniedzēja ietvaros ir 15 000 euro vai vairāk.
2.1.5.	Ierobežot skaidras naudas darījumus nekustamo īpašumu, transportlīdzekļu iegādes jomās.	Būtisks	Ieviests 01.05.2019	Nav datu	Nav mērīta	Lai mazinātu skaidras naudas lieguma sliekšni, liegta transportlīdzekļu un nekustamā īpašuma iegāde, norēķinoties skaidrā naudā. Precizētas darījuma aizdomīguma pazīmes nodokļu jomā - privātpersona vienā vai vairākos darījumos skaidrā naudā iegulda komercsabiedrībā, izmaksā, aizdod vai aizņemas no citas privātpersonas 60 000 EUR vai vairāk, samazinot sliekšni līdz 10

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ievie - šana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
						000 EUR.
2.1.6.	Ieviest ātru, ērtu un efektīvu risinājumu piedziņas vēršanai uz naudas līdzekļiem parādnieku banku kontos nodrošinot VID un kredītiestāžu elektronisko datu apmaiņu. Izmantojot šo rīku, nodrošināt iespēju VID funkciju veikšanai iegūt informāciju par fiziskās personas kontu esamību, kā arī iegūt informāciju par juridisko personu kontiem vienu reizi divās dienās.	Nav	Datu apmaiņas sistēma nav ieviesta	Nav datu	Datu apmaiņas sistēma nav ieviesta	FM: 23.11.2016. Saeima lēmusi, ka elektroniskā rīkojumu un informācijas pieprasījumu apmaiņa jānodrošina ar 2019.gada 1.jūliju.
2.1.7.	Pienākums pēc kompetentās iestādes amatpersonas pieprasījumu uz Latvijas Republikas iekšējās robežas deklarēt skaidru naudu no 10 000 eiro un vairāk	Nav	Ieviests 01.07.2019	Nav datu	Nav mērīts	01.07.2019: Grozījumi Krimināllikumā un likumā Par skaidras naudas deklarēšanu uz valsts robežas (pienākums pēc kompetentās iestādes amatpersonas pieprasījumu uz Latvijas Republikas iekšējās robežas deklarēt skaidru naudu no 10 000 eiro un vairāk), tādējādi novēršot nedeklarētas vai noziedzīgi iegūtas skaidras naudas ieviešanu Latvijas Republikā un izvešanu no tās.
2.1.8.	Aizliegt nodokļu maksātājiem, tajā skaitā fiziskajām personām, kuras neveic saimniecisko darbību, skaidrā naudā veikt nekustamo īpašumu	Nav	Ieviests 01.05.2019	Nav datu	2019. gadā kontroles pasākumu rezultātā VID nav konstatējis skaidras naudas darījumus fiziskajām personām par nekustamo īpašumu atsavināšanu. Savukārt, pēc trešo personu sniegtās informācijas VID redzeslokā ir nonākuši četri gadījumi par iespējamiem plānotiem darījumiem skaidrā naudā, kurus pārbaudot, preventīvo pasākumu ietvaros, pārkāpumi nav	01.05.2019: Grozījumi likumā "Par nodokļiem un nodevām" - turpmāk nodokļu maksātājiem, tajā skaitā fiziskām personām, kuras neveic saimniecisko darbību, nav atļauts veikt skaidrā naudā nekustamo īpašumu atsavināšanas darījumus, tādējādi sekmējot cīņu pret nelegāli iegūtu līdzekļu legalizāciju, fiktīvu nekustamo īpašumu atsavināšanu un izvairīšanos no nodokļu nomaksas.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ievie - šana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
	atsavināšanas darījumus.				konstatēti;	
3.3	FM vadībā ir izstrādāts priekšlikums nodokļu maksātāju darījumu attaisnojuma dokumentu (rēķinu, pavadzīmju, kases čeku) apriti elektroniskā vidē, nodrošinot “bezpapīra” dokumentu apriti tiešsaistē un to izmantošanu nodokļu administrēšanas pasākumiem.	Būtisks	Nav	Nav datu	Nav vērtēts	Informatīvais ziņojums izsludināts Valsts sekretāru sanāksmē.
2.1.9.	Noteikt VID tiesības pieprasīt informāciju no atsevišķiem datu turētājiem, tajā skaitā maksājumu apstrādes uzņēmumiem.	Būtisks	01.01.2017	Nav datu	Nav mērīts	<p>Ņemot vērā norēķinu karšu plašo pielietojumu norēķinos, ir nepieciešams efektīvs mehānisms caur POS termināliem apstrādāto maksājumu pārbaudei, t.sk., lai pārliecinātos par visu ieņēmumu atspoguļojumu grāmatvedības uzskaitē.</p> <p>Pēc ārvalstu komandējumos iegūtās informācijas, citu valstu nodokļu administrācijas, kurām ir pieeja POS datiem, veicot kontroles pasākumus, ir konstatējušas, ka ne visi maksājumu karšu norēķini nonāk konkrētā uzņēmuma nodokļu administrācijā deklarētajos bankas kontos, bet daļa maksājumu tiek novirzīti uz kādu citu, uzņēmuma nedeklarētu, bankas kontu vai cita uzņēmuma vai citas fiziskas personas bankas kontu, kurš pārsvarā ir atvērts citas valsts bankā. Maksājumi, kas nonāk citā, nodokļu administrācijā nedeklarētā uzņēmuma bankas kontā vai citas personas kontā, netiek uzskaitīti uzņēmuma ieņēmumos, līdz ar to no šīs ieņēmumu daļas netiek maksāti nodokļi. Kontroles pasākumu laikā VID būs iespēja salīdzināt no elektronisko maksājumu sistēmu termināļu apkalpojošā uzņēmuma iegūtos datus ar pārbaudāmā uzņēmuma deklarētajiem datiem un par nedeklarētajiem darījumiem iekasēt papildu maksājumus budžetā</p> <p>Ar 2018.gada 1.novembrī pieņemtajiem grozījumiem likumā “Par nodokļiem un nodevām” ir pilnveidots elektroniskās komercijas regulējums.</p>

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
2.2.Soda bardzība, tiekot pieķertam: likumdošanas līmenī ("uz papīra"- tiesību aktu kvalitāte)						
2.2.1.	Sodu sistēmas pārskatīšana.	Nav	Vairāki likumu grozījumi ieviesti laikā no 2018-2020. gadam	Nav datu	Nav mērīts	Veikti grozījumi, pārskatot šobrīd Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksā esošās administratīvās atbildības jomas, to apmēru un sodu apmērus vairāk nekā 20 likumos, ieskaitot Grozījumus Darba likumā, Krimināllikumā, Kriminālprocesa likumā.
2.3.Racionāla izvēle: risks tikt pieķertam pret to, kas 'patiesībā' notiek, kad esiet pieķerts; tsk. tiesu efektivitāte, tiesiskā regulējuma piemērošana, tostarp, kriminālatbildība piemērošana par aplokšņu algu maksāšanu.						
2.3.1.	Nodrošināt finanšu noziegumu kvalitatīvu un pietiekami ātru izmeklēšanu, vainīgo personu saukšanu pie kriminālatbildības un noziedzīgā nodarījuma kaitīgumam un radītajām sekām atbilstošu un samērīgu sodu piemērošanu.	Nav	Ieviests daļēji, izpilde turpinās	Finansējums no Eiropas Komisijas un ESF. Nav datu	Nav mērīta ietekme uz ēnu ekonomiku.	Mācību pasākumos iesaistījušies vairāk kā 900 valsts pārvaldes darbinieku.
2.4.Valsts ieņēmumu dienesta un citu valsts institūcija kapacitāte un darba efektivitāte						
2.4.1.	Nodrošināt finanšu noziegumu kvalitatīvu un pietiekami ātru izmeklēšanu, vainīgo personu saukšanu pie kriminālatbildības un noziedzīgā nodarījuma kaitīgumam un radītajām sekām	Nav	Ieviests daļēji, izpilde turpinās	Finansējums no Eiropas Komisijas un ESF. Nav datu	Nav mērīta ietekme uz ēnu ekonomiku.	Mācību pasākumos iesaistījušies vairāk kā 900 valsts pārvaldes darbinieku.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
	atbilstošu un samērīgu sodu piemērošanu.					
2.4.2.	Izveidota specializēta struktūrvienība VID aplokšņu algu apkarošanai.	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīta	VID ir izveidota atsevišķa struktūrvienība, kura specializējas kontroles veikšanā tieši "aplokšņu algu" jomā, tāpat atsevišķas tematisko pārbaužu daļas specializējās būvniecības vai ēdināšanas nozarēs strādājošo nodokļu maksātāju pārbaudēs.
2.4.3.	Netiešo metožu izmantošana nodokļu nomaksas kontrolē	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Preventīvajā un kontroles darbā ar nodokļu maksātājiem VID izmantot tādus datus kā vidējā alga nozarē, kas veicina brīvprātīgu nodokļu nomaksu.
2.4.4.	Nodokļu kontroles kampaņas atsevišķās nozarēs	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	VID prakse publiski paziņot un pēc tam pastiprināti veikt kontroles pasākumus atsevišķās nozarēs. Ietekme varētu būt īstermiņa.
2.4.5.	Papildus pienākumu uzlikšana VID	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Liela apjoma papildus pienākumi VID, administrējot COVID valsts atbalstu, samazina iestādes kapacitāti nodokļu administrēšanā.
3) Nodokļu politika						
3.1. Nodokļu slogs mazo algu saņēmējiem, arī salīdzinājumā ar kaimiņvalstīm (nodokļu līmenis vispārīgi)						
3.1.1.	Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma paaugstināšana, diferencētā neapliekamā minimuma ieviešana	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	
3.1.2.	Progresīvās iedzīvotāju ienākuma nodokļa sistēmas ieviešana	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	
3.1.3.	Nodokļu atvieglojumu par apgādājamajiem palielināšana	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
3.1.4.	Nodokļu atvieglojumu par attaisnotajiem izdevumiem palielināšana	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	
3.1.5.	Speciālo nodokļu režīmu (MUN, autoratlīdzības, patentmaksas, pašnodarbināto režīms) izmaiņas	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Speciālo nodokļu režīmu ieviešanu un vēlāk to pakāpeniska ierobežošana būtiski ietekmē nodokļu slogu mazo algu saņēmējiem.
3.1.6.	VSAOI likmes izmaiņas	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Gan VSAOI likmes palielināšana, gan vēlāk samazināšana ietekmē nodokļu slogu algām.
3.1.7.	Minimālās algas palielināšana	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Samazina aploksņu algas gadījumos, kad tiek deklarēta minimālā alga, bet var veicināt cita veida izvairīšanos no nodokļiem (neregistrēta nodarbinātība, nepilna laika darbs)
3.2.Sabiedrības un uzņēmēju apmierinātība ar nodokļu politiku kopumā						
3.2.1.	Izstrādāt vidēja termiņa valsts nodokļu politiku, kas būtu saistīta ar vidēja termiņa Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam noteikto, nodrošinātu nodokļu politikas kvalitatīvu un pilnīgu realizāciju un paredzētu nodokļu politikas instrumentiem sasniedzamos mērķus un rezultātīvos rādītājus.	Būtisks	Ieviests	Pamatnostādņu ieviešana VID: 443 849 eur Plānotā ietekme uz valsts un pašvaldību budžetiem: 2018.gadā: -14,7 milj. Euro 2019.gadā: -53,4 milj. Euro 2020.gadā: -7,8 milj. Euro 2021.gadā: -38,4 milj. Euro	Nav mērīta	Apstiprinātas nodokļu politikas pamatnostādnes 2017. -2020.gadam, kas nodrošināja zināmu nodokļu sistēmas stabilitāti.
3.2.2.	Darbiniekiem	Nav	Ieviests	Nav datu	Nav mērīta	FM: grozījumi likumā "Par iedzīvotāju ienākuma nodokli": ar algas nodokli netiek

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
	nodrošināto un koplīgumā noteikto sociālo garantiju, kas saistītas ar darbinieku ēdināšanu attiecināt uz uzņēmuma saimnieciskās darbības izmaksām, nepiemērojot papildus darbspēka nodokļus.		2017.gadā			aplikti darba devēja segtie darbinieku ēdināšanas izdevumi, ja šie izdevumi nepārsniedz 480 <i>euro</i> , kā arī darba devējs izpilda likumā noteiktās prasības. LM: "Grozījumi "Darba likumā": Turpmāk tiek dota iespēja ikvienam darba devējam pievienoties jau noslēgtam darba koplīgumam nozarē vai teritorijā. Koplīgumu nozarē vai teritorijā slēdz darbinieku arodbiedrība vai darbinieku arodbiedrību apvienība (savienība), kas apvieno vislielāko strādājošo skaitu.
3.3.Nodokļu sistēmas sarežģītība: cik viegli ir ziņot par ienākumiem un nomaksāt nodokļus? Birokrātija.						
3.3.1.	Vienotā nodokļu maksāšanas konta ieviešana.	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Vienotais nodokļu maksāšanas konts ieviests no 2021.gada janvāra. Tā mērķis ir atvieglot nodokļu maksāšanu un smazināt kļūdu daudzumu. Uzņēmēju intervijas liecina par to, ka ieviešanas posmā pastāv tehniskas nepilnības.
3.3.2.	Vienotā darījumu konta ieviešana	Būtisks	Nav ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Vienotais darījumu konts paredz iespēju mikrouzņēmējiem automātiskai nodokļu nomaksai, atskaitot nodokļu summu no darījumu konta. Tas atvieglos nodokļu maksāšanu mazajiem uzņēmējiem.
3.3.3.	Ar iedzīvotāju ienākuma nodokli neapliekamā minimuma paaugstināšana, diferencētā neapliekamā minimuma ieviešana	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Diferencētā neapliekamā minimuma ieviešana ievērojami sarežģī nodokļu administrēšanu.
3.3.4.	Progresīvās iedzīvotāju ienākuma nodokļa sistēmas ieviešana	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav mērīts	Progresīvā iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieviešana ievērojami sarežģī nodokļa administrēšanu.
3.3.5.	Speciālo nodokļu režīmu (MUN, autoratlīdzības, patentmaksas, pašnodarbināto	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	MUN un patentmaksu piemērošanas ierobežošana radīs papildus administratīvo slogu un aplokšņu algu risku.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ievie - šana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
	režīms) izmaiņas					
3.4.Nodokļu sistēmas saržģitība: daudzie nodokļu režīmi, kas dod iespēju "optimizēt" maksājamo apjomu. Biežas izmaiņas nodokļos						
3.4.1.	Speciālo nodokļu režīmu (MUN, autoratlīdzības, patentmaksas, pašnodarbināto režīms) izmaiņas	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Speciālo nodokļu režīmu ierobežošana mazinās "optimizēšanas" iespējas.
3.2.1.	Izstrādāt vidēja termiņa valsts nodokļu politiku, kas būtu saistīta ar vidēja termiņa Latvijas Nacionālajā attīstības plānā 2014.-2020.gadam noteikto, nodrošinātu nodokļu politikas kvalitatīvu un pilnīgu realizāciju un paredzētu nodokļu politikas instrumentiem sasniedzamos mērķus un rezultātīvos rādītājus.	Būtisks	Ieviests	Pamatnostādņu ieviešana VID: 443 849 eur	Nav mērīta	Apstiprinātas nodokļu politikas pamatnostādnes 2017. -2020.gadam, kas nodrošināja zināmu nodokļu sistēmas stabilitāti.
4) Izvairīšanās no nodokļiem konkurētspējas uzturēšanai, nodokļu morāle						
4.1.Izvairīšanās no nodokļu maksāšanas (aplokšņu algas) kā pašuzturoša parādība: izplatīta mazāku algu uzrādīšana kropļo konkurenci un uzņēmumi ir spiesti maksāt algas aploksnēs, lai būtu spējīgi konkurēt ar citiem uzņēmumiem sektorā						
4.1.1.	Padziļinātas sadarbības programma.	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav vērtēts	Programmas mērķis ir veicināt uzņēmēju vēlmi maksāt nodokļus. Programma dod iespēju pielāgot pieeju ēnu ekonomikas mazināšanais dažādās nozarēs ņemot vērā attieksmi pret nodokļu nomaksu dažādās nozarēs. Šobrīd pieeja pie Padziļinātās sadarbības programmas priekšrocībām ir pieejama tikai noteiktam skaitam uzņēmēju. Padziļinātās sadarbības programma ir VID īstenota jauna sadarbības forma ar nodokļu

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
						maksātājiem, kur kritērijiem atbilstošie uzņēmumi tiek atlasīti iekļaušanai un grupēšanai trīs līmeņos – Bronza, Sudrabs, Zelts. Atkarībā no programmas līmeņa, VID tās dalībniekiem nodrošina dažādas priekšrocības.
4.1.2.	Ģenerālvienotības nozarē	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav vērtēts	Ģenerālvienotības paredz noteikt minimālo algas līmeni nozarē.
4.1.3.	Nozaru organizāciju sadarbības līgumi ar VID	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav vērtēts	Nozaru asociācijas slēdz sadarbības līgumus ar mērķi veicināt godīgu nodokļu nomaksu un ēnu ekonomikas mazināšanu ar Valsts ieņēmumu dienestu. Sadarbības līgumu ietvaros notiek informācijas apmaiņa, priekšlikumu izstrāde un apmācības.
4.2.Nodokļu morāle: Vai nodokļu krāpšana var būt pamatota, ja rodas tāda iespēja. Darba ņēmēju perspektīva.						
4.2.1.	Pasākumi, kas saistīti ar iedzīvotāju attieksmi pret valsts iestādēm un to sniegtajiem pakalpojumiem, kā arī uzticību pensiju sistēmai (skat. 1.nodaļu)					
4.2.2.	Pārskatīt kārtību kādā tiesu izpildītāju var vērsties pret fiziskajām personām un minimālās summas, pret kurām nevar vērst piedziņu.	Būtisks	Nav ieviests	N/A	N/A	Saskaņā ar darba devēju sniegto informāciju, daļa potenciālo darbinieku vēlas saņemt algu aploksnē, jo pretējā gadījumā to piedzen tiesu izpildītāji.
4.2.3.	Nodokļu sloga mazināšana mazajām algām. Minimālās algas paaugstināšana.	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav vērtēts.	Zems ienākumu līmenis un augsts nabadzības risks veicina pieprasījumu pēc aplokšņu algām.
4.3.Nodokļu morāle: Vai nodokļu krāpšana var būt pamatota, ja rodas tāda iespēja. Darba devēju perspektīva						

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
4.3.1.	Pasākumi, kas vērsti uz aplokšņu algu apkarošanu (skat. 2.nodaļu)					Negodīga konkurence no citu nozares dalībnieku puses.
4.3.2.	Pasākumi, kas veicina darba tirgus attīstību (pār kvalifikācija, reemigrācija, izglītības sistēmas reforma, reģionālā mobilitāte, viesstrādnieki)	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav vērtēts.	Darbaspēka trūkums (spiesti pieņemt darbiniekus, kas pieprasa aplokšņu algas)
4.3.3.	Nodokļu sloga mazināšana algām (skat.pasākumus 3.nodaļā)					Nodokļu slogs algām
4.3.4.	Pasākumi, kas vienkāršo un atvieglo nodokļu administrēšanu (skat.pasākumus 3.nodaļā)					Sarežģīta nodokļu administrēšana.
5) Ar konkrētām industrijām un uzņēmumiem saistīti iemesli: aplokšņu algu noteicošie faktori. Tostarp administratīvais slogs (vairākos līmeņos), specifiski mehānismi saistīti ar konkrētas industrijas īpatnībām						
5.1. Būvniecība						
5.1.1.	Ģenerālvienošanās par minimālo algu būvniecībā	Būtisks	03.11.2019	Nav datu	Nav mērīts	2019.gada 3.maijā, Latvijas Vēstnesī publicēta ģenerālvienošanās par minimālo algu būvniecībā Ģenerālvienošanās stājās spēkā 2019.gada 3.novembrī.
5.1.2.	Elektroniskās darba laika uzskaites sistēmas ieviešana būvlaukumos	Būtisks	01.07.2017.	Nav datu	Būvniecības nozare 2018. gadā salīdzinot ar 2017. gadu nodokļu ieņēmums palielinājās par 52,4% EDLUS ieviešana un izmantošana ir pārbaudīta 97 tematiskajās pārbaudēs galvenajiem būvdarbu	

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
					<p>veicējiem un konstatēts, ka:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ 53 būvobjektos nebija reģistrēti 230 darba ņēmēji, t.sk. apakšuzņēmēju 216 darba ņēmēji un ģenerāluzņēmēja 14 darba ņēmēji; ▪ septiņos būvobjektos nebija ieviesta EDLUS. <p>Savukārt 50 tematiskajās pārbaudēs pārbaudīta apakšuzņēmēja darba ņēmēju darba laika reģistrēšana EDLUS un būvlaukum nostrādāto stundu atspoguļošana nodokļu maksātāja grāmatvedības reģistros un konstatēti šādi pārkāpumi:</p> <p>11 apakšuzņēmēju 46 darba ņēmējiem EDLUS reģistrētās darba stundas nav uzskaitītas darba algas aprēķinā;</p> <p>četrus apakšuzņēmēju 24 darba ņēmējiem EDLUS reģistrētās darba stundas pārsniedz darba algas aprēķinam uzskaitītās darba stundas par 10–20 %;</p> <p>divus apakšuzņēmēju septiņiem darba ņēmējiem EDLUS reģistrētās darba stundas pārsniedz darba algas aprēķinam uzskaitītās darba stundas par 20 %.</p> <p>Veiktas 660 apsekošanas apakšuzņēmējiem, kuru darbinieki strādā būvobjektā.</p>	
5.2. Apsardzes pakalpojumi.						
5.2.1.	Ierobežot negodīgu komersantu	Būtisks	23.11.2016	Nav datu	2018. gadā VID administrētie nodokļi apsardzes jomā pieauga par 7,4 milj. EUR, kas ir 13.2%	Lai limitētu iespēju negodīgi iegūt brīvos naudas līdzekļus, kurus vēlāk izmantot "aploksņu algu" izmaksai, maksājot fiktīviem apsardzes komersantiem, kuriem nav

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ievie - šana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
	iesaistīšanos apsardzes pakalpojumu darījumu shēmās				pieaugums salīdzinot ariepriekšējo gadu. VSAOI pieauga par 18,2% un IIN iemaksa par 7,4%.	<p>nevienu apsardzes jomas darbinieku par fiziskās un tehniskās inkasācijas pakalpojumiem, tiek noteikts minimālo darbieku skaits komercsabiedrībās, kas nodarbojas ar fiziskās un tehniskās apsardzes un inkasācijas pakalpojumu sniegšanu.</p> <p>Vienlaikus, lai ierobežotu nelegālo nodarbinātību apsardzes jomā un iegūt detalizētu, vispusīgu un izsekojamu informāciju par personām, kuras faktiski veic apsardzi konkrētajā objektā un konkrētā laikā nepieciešams regulējums, kas nosaka, ka objektos jāatrodas sarakstam, kurā norādīta informācija par apsardzes pakalpojumu sniedzēju (uzņēmuma dati) un fiziskajām personām apsardzes uzņēmuma darbiniekiem, kuri veic faktiski apsardzi konkrētajā objektā, saraksti ir uzglabājami pie pakalpojuma saņēmēja.</p> <p>Lai novērstu nelegālo nodarbinātību un nodokļu krāpšanās risku, Iekšlietu ministrija sagatavoja likumprojektu "Grozījumi Apsardzes darbības likumā" projektā paredzētie grozījumi mazinās gadījumus, kad apsardzes darbības veikšanā tiek iesaistīti neatbilstošas kvalifikācijas darbinieki, ar kuriem tiek slēgti darba līgumi, kas tiek izmantoti, lai izvairītos no nodokļu nomaksas.</p> <p>Likumprojekts "Grozījumi Apsardzes darbības likumā" (728/Lp12) tika pieņemts Saeimā 2016.gada 23.novembrī.</p>
5.3. Taksometru pārvadājumi.						
5.3.1.	Pilnveidot taksometru un citu pārvadātāju licencēšanas noteikumus.	Nav	06.03.2018	Nav datu	Nav mērīts	Šobrīd maksa par licences kartiņu ir minimāla, to izsniegšana nav sasaistīta ar reālo darbinieku skaitu uzņēmumā un darba algas apmēru (uzrādīti darbinieki tiek nodarbināti 2 – 4 h dienā). Licences un licences kartītes izsniegšanai jāparedz stingri noteikumi, kuri ir saistāmi ar pretendenta nodokļu nomaksu. Izsniedzot licences kartiņu uz automašīnu obligāti ir jāizvērtē vai licences saņēmējam ir atbilstošs materiāltehniskais nodrošinājums, darbinieku atalgojuma apmērs. Jānosaka, ka pārvadājumus ar vieglajiem taksometriem var veikt tikai ar īpašumā vai turējumā esošām automašīnām.
5.3.2.	Precizēt taksometra definīciju, lai taksometru pārvadājumiem varētu izmantot taksometru pārvadājumiem reģistrētas vieglās automašīnas.	Būtisks	Izmaiņas ieviestas	Nav datu	<p>2018.gadā VID administrētie nodokļu ieņēmumi taksometru pakalpojumu nozarē pieauga par 0,9 milj. EUR jeb 46,5% salīdzinājumā ar 2017.gada ieņēmumu apjomu.</p> <p>2019. gadā par 3,03 procent punktiem mazinājies nedeklarēto darba algu ienākumu īpatsvars taksometru pakalpojumu nozarē.</p>	26.10.2017. Precizēta taksometra definīcija, nodalot pakalpojuma veidus: 1) pasažieru komercpārvadājums ar taksometru 2) pasažieru komercpārvadājums ar vieglo automobili, kurš tiek piedāvāts izmantojot tikai elektronisko sakaru līdzekļus mobilajā lietotnē, un par kuru apmaksā tiek veikta tikai bezskaidrā naudā.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtiskums	IV. Ieviešana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
5.3.3.	Pienākums reģistrēt taksometru pārvadājumu platformas	Būtisks	Ieviests	Nav datu	Nav vērtēts	01.09.2019. Autopārvadājumu likumā definēti tīmekļvietnes un mobilās lietotnes pakalpojuma sniedzēju pakalpojumi, noteikti pienākumi un tiesības, noteikta reģistrācija VSIA "Autotransporta direkcijā".
5.3.4.	Informācijas apmaiņa ar VID tiešsaistes režīmā.	Būtisks	Nav	Nav datu	N/A	13.06.2019. Saeimā pieņemti grozījumi Autopārvadājumu likumā, tsk: Pārvadātājiem, kas veic pasažieru komercpārvadājumus ar taksometriem, būs jāsniedz informācija VID tiešsaistes režīmā. Tīmekļvietnes vai mobilās lietotnes pakalpojuma sniedzējam ir pienākums sniegt VID informāciju par Latvijas teritorijā piedāvātajiem, pārvadātāja atteiktajiem un sniegtajiem pasažieru komercpārvadājumiem, autovadītājiem un autotransporta līdzekļiem, kā arī uzglabāt šo informāciju vismaz piecus gadus.
6) Valsts institūciju komunikācija ar nodokļu maksātājiem						
6.1.Vai un kā noris komunikācija, kas tēmēta uz aplokšņu algu samazināšanu?						
6.1.1.	Pilnveidot mācību priekšmetu programmu attiecībā uz nodokļiem	Būtisks	Izpilde turpinās	Nav datu	Nav mērīta	IZM: Izstrādāta un ieviesta kompetenču pieejā pilnveidotā satura īstenošana un līdz ar to tiks izstrādāti jauni mācību priekšmetu programmu paraugi, kuros būs iekļauti jautājumi par nodokļu politiku.

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ievie - šana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
6.1.2.	Īstenot sociālus un informatīvus komunikācijas pasākumus par godprātīgas nodokļu nomaksas sekmēšanu un izpratnes veicināšanu par valsts budžetu veidošanu un ēnu ekonomikas riskiem sabiedrībā.	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	<p>2020:Vizuāli skaidrošimateriāli par, piemēram, Nodokļu kontiem, Nodokļu plaisas novērtējumu, VID darbības rezultātiem kontrabandas un noziedzīgu nodarījumu valsts ieņēmumu jomā un preventīvo nodokļu administrēšanas pasākumiem. 5x2 preses relīzes, kas atgādina par dažādu nodokļu nomaksas nepieciešamību un deklarāciju iesniegšanas termiņu.7x2 preses relīzes par VID Nodokļu un muitas policijas apturētajiem noziedzīgajiem grupējumiem, kas veikuši dažādus noziedzīgus nodarījumus valsts ieņēmumu jomā. VID ir veicis “Nodokļu maksātāja reitingu” Iepriekš: Kampanjas "Atkrāpies" un #Nomaksā, “Es – nodOKļu vlogeris!” u.c</p> <p>2019.gadā organizēti 87 izglītojoši semināri saistībā ar nelegālo nodarbinātību un “aplokšņu” algām nodokļu maksātājiem.</p> <p>2018.gadā organizēti 70 izglītojoši semināri par nelegālo nodarbinātību un “aplokšņu” algām nodokļu maksātājiem.</p>
6.1.3.	VID pienākums nodrošināt publiski pieejamu informāciju.	Būtisks	27.07.2017.	Nav datu	Gada laikā darbinieku (darba ņēmēju) īpatsvars, kuru darba samaksa pēc nodokļu nomaksas bija līdz 450 EUR mēnesī, samazinājies līdz 27,7 % (kritums par 2,9 procentpunktiem). Minimālo algu vai mazāk valstī kopumā saņēma 125,7 tūkstoši jeb 15,6 % darbinieku, kas ir par 1,8 procentpunktiem mazāk nekā 2018. gada 2. ceturksnī. Reģionos vislielākais mazo algu saņēmēju īpatsvars joprojām vērojams Latgalē, kur 23,9 % darbinieku saņēma minimālo algu vai mazāk.	<p>VID pienākums nodrošināt publiski pieejamu informāciju par darba devējiem, kuru darbinieku vidējais mēneša atalgojums ir valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā vai mazāks, kā arī pienākums nodrošināt publiski pieejamu informāciju par nodokļu maksātājiem, kurus VID saucis pie administratīvās atbildības par darba samaksas noteikumu pārkāpšanu un kuri nav iesnieguši VID paredzētās nodokļu deklarācijas. To nosaka normatīvais regulējums 27.07.2017. pieņemtajā likumā "Grozījumi likumā "Par nodokļiem un nodevām"".</p> <p>1) 2114 fiziskajām personām, kuras, iespējams, veic neregistrētu saimniecisko darbību, nosūtīts atgādinājums reģistrēties kā nodokļu maksātājam (2017. gada pirmajā pusgadā – 3430 fiziskajām personām nosūtīts atgādinājums).</p> <p>2) 107 nodokļu maksātājiem, kuriem riska analīzes un preventīvo pasākumu rezultātā identificēti “aplokšņu” algu riski, nosūtīts brīdinājuma paziņojums VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmā (2017. gada pirmajā pusgadā – 808 nodokļu maksātājiem nosūtīts brīdinājuma paziņojums VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmā).</p>

I. N.p.k.	II. Pasākums	III. Būtis - kums	IV. Ievie - šana	V. Izmaksas	VI. Efektivitāte	VII. Apraksts
6.1.4.	VID datorizētās riska analīzes rezultātā identificēto “aplokšņu” algu risku paziņošana nodokļu maksātājiem.	Būtisks	01.07.2015	Nav datu	Nav vērtēts	<p>No 2015.gada 1.jūlija tie nodokļu maksātāji, kuriem Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) veiktās datorizētās riska analīzes rezultātā identificēts “aplokšņu” algu risks, saņem brīdinājuma paziņojumu elektroniskās deklarēšanas sistēmā (turpmāk – EDS).</p> <p>“Aplokšņu” algu risks tiek identificēts darba devējiem – fiziskām un juridiskām personām, kurām ir darba ņēmēji.</p> <p>Ja nodokļu maksātājs iesniedz Darba devēja ziņojuma labojumus, kārtējās datorizētās riska analīzes rezultātā VID izvērtēs iesniegto informāciju, vai “aplokšņu” algu risks ir novērsts. Ja risks ir novērsts, nodokļu maksātājs no riskantāko nodokļu maksātāju grupas tiks izslēgts un brīdinājuma paziņojums vairs netiks paziņots.</p> <p>Ja risks netiks novērsts, VID turpinās šo nodokļu maksātāju uzraudzību un veiks konkrētajai situācijai atbilstošus nodokļu administrēšanas pasākumus, tostarp tematiskās pārbaudes un nodokļu auditu. Lēmumu par nodokļu kontroles pasākumu nepieciešamību pieņem arī tad, ja pēc Darba devēja ziņojuma labojumu iesniegšanas pastāv riski par nodokļu nenomaksu pilnā apmērā.</p> <p>Informācija par riska kritērijiem, pēc kuriem VID identificē risku “aplokšņu” algu jomā, ir konfidenciāla un neizpaužama.</p>
6.1.5.	Organizēt kopīgas valsts un uzņēmēju publiskās kampaņas godīgas nodokļu nomaksas popularizēšanai.	Nav	Ieviests	Nav datu	Nav mērīta	FM: Divus gadus pēc kārtas (14.12.2016; 13.12.2017) tika organizēts Latvijas nodokļu maksātāju forums.
6.2. “Konsultē vispirms” pieeja						
6.2.1.	Konsultē Vispirms principa ieviešana	Būtisks	Turpinās	Nav datu	Nav mērīts	Konsultē Vispirms princips paredz valsts pārvaldes iestāžu attieksmes maiņu no kontroles uz konsultēšanu un sadarbību ar nodokļu maksātāju kā klientu.

3. Kopsavilkums un secinājumi

Šajā ziņojuma daļā sniegts kopsavilkums: galvenie secinājumi un rekomendācijas attiecībā uz tabulā aprakstīto pasākumu ēnu aplokšņu mazināšanā ieviešanu. Secinājumi apkopoti atbilstoši galveno aplokšņu algu ietekmējošo faktoru klasifikācijai, kas balstās uz akadēmiskās literatūras analīzi un konsultācijām ar projektā iesaistītajiem pētniekiem. Kā redzams 2. nodaļas tabulā, viena no galvenajām problēmām- arī gadījumos, kad tiek īstenots pasākums aplokšņu algu problemātikas mazināšanu—ir datu trūkums attiecībā uz pasākuma izmaksām un ietekmi. Līdz šim ieviesto pasākumu ēnu ekonomikas mazināšanai analīze arī nedara pārliecību par (efektīvu) ēnu ekonomikas mazināšanas pasākumu koordināciju dažādu ministriju starpā, sevišķi operacionālajā līmenī.

1) Uzticēšanās un apmierinātība ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem

1.1) Vai sabiedrība tic sociālās apdrošināšanas sistēmai - iespējai saņemt pienācīgu pensiju?

Valsts realizētie pasākumi pensiju sistēmas ilgtermiņa stabilitātes nodrošināšanai (pensionēšanās vecuma palielināšana, minimālā darba stāža palielināšana, minimālo sociālo iemaksu ieviešana un īpašo nodokļa maksāšanas režīmu sašaurināšana) īstermiņā var radīt negatīvu ietekmi uz cilvēku apmierinātību ar pensiju sistēmu. Viena no lielākajām problēmām šajā jomā ir vēsturiski radušās (darba stāžs pirms 1996.gada reformas) un dēļ mazajām VSA iemaksām vēlāk izveidojušās ļoti mazās pensijas, kas nerada šobrīd strādājošiem cilvēkiem pozitīvu priekšstatu par nākotnē gaidāmo pensijas apmēru. Šo priekšstatu vēl vairāk degradē pensiju sistēmas veidošanas procesā pieļautās kļūdas, kas atsevišķiem iedzīvotājiem ir ļāvušas saņemt nesamērīgi lielas pensijas un radījušas necaurskatāmu, vāji kontrolētu izdienas pensiju sistēmu. Šo priekšstatu nepalīdz uzlabot šī brīža komunikācijas pasākumi, kas bieži vien rada maldīgu iespaidu par nākotnē gaidāmās pensijas apmēru.²

Kā pozitīvi pasākumi jāmin pakāpeniska minimālās pensijas apmēra paaugstināšana un pasākumi pensiju 2.līmeņa pārvaldīšanas izdevumu samazināšanai.

Līdzīgi kā pensiju sistēmai, arī parējo sociālo pabalstu sistēmai ir svarīga stabilitāte, godīgums un sasaiste ar nomaksājamiem nodokļiem.

1.2) Vispārēja sabiedrības un uzņēmēju apmierinātība ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem, nodokļos samaksātās naudas izlietojumu.

Lai gan kopumā Latvijā ir zems uzticēšanās līmenis valstij, socioloģiskās aptaujas liecina par to, ka apmierinātība ar atsevišķiem valsts sniegtajiem pakalpojumiem pakāpeniski pieaug.³ Šeit liela loma ir katras iestādes un valsts kopumā realizētajiem pasākumiem digitalizācijas, klientu apkalpošanas kvalitātes un savstarpējās sadarbības jomās. Viens no svarīgiem pasākumiem valsts pārvaldes pakalpojumu uzlabošanas jomā ir viena loga principa ieviešana, kurš, lai arī minēts Finanšu ministrijas Ēnu ekonomikas mazināšanas plānā kā izpildīts, būtu jāturpina arī nākotnē.

Attiecībā uz nodokļu samaksas jomu būtisku administratīvā sloga atvieglojumu varētu radīt vienotā nodokļa samaksas konta ieviešana un darījumu konta ieviešana mikrouzņēmumiem.

Šobrīd Finanšu ministrijas realizētie informatīvie pasākumi par budžeta izlietojumu visticamāk tikai daļēji sasniedz mērķi dēļ kopīgās negatīvās sabiedrības attieksmes pret valsts pārvaldi.⁴

1.3) Sabiedrības un uzņēmēju apmierinātība ar valsts institūciju darbu (Valsts ieņēmumu dienests, Uzņēmumu reģistrs utml.)

Sabiedrības apmierinātības līmeni ar augstāko valsts institūciju darbību (Saeima, Ministru kabinets, Ministrijas) lielā mērā ietekmē valstī notiekošie politiskie procesi. Nestabilitāte, nekonsekventi lēmumi, populisms un atsevišķu iedzīvotāju grupu interešu ignorēšana neveicina sabiedrības apmierinātību. Kopumā tā ir negatīva.⁵ Tomēr apmierinātība ar iestādēm, kas sniedz pakalpojumus tieši iedzīvotājiem un uzņēmējiem (VID, PTAC, PVD u.c.) pakāpeniski uzlabojas.⁶

² <https://www.lrvk.gov.lv/lv/revizijas/revizijas/noslegtas-revizijas/valsts-politikas-efektivitate-pensiju-sistemas-ilgtspejas-nodrosinasanai>

³ <https://www.mk.gov.lv/lv/iedzivotaji-atzinigi-verte-valsts-parvaldes-pakalpojumu-uzlabosanos-un-sanemsanai-arvien-vairak-lieto-e-vidi>

⁴ Uzņēmēju organizāciju ekspertu viedoklis intervijās.

⁵ <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/latvija--joprojam-zemas-uzticesanas-sabiedriba-iedzivotaji-veletos-plasakas-iesaistes-iespejas.a390701/>

⁶ Uzņēmēju organizāciju ekspertu viedoklis intervijās. Konsultē Vispirms programmas ietvaros veiktās aptaujas (www.em.gov.lv).

Šeit pozitīva ietekme ir valsts sniegto pakalpojumu digitalizācijai, klientu apkalpošanas kvalitātes uzlabošana un labākai savstarpējai sadarbībai. Kā labs piemērs ir minama Ekonomikas ministrijas vadībā ieviestā Konsultē Vispirms programma.

1.4) Priekšstats par korupcijas līmeni valdībā (vairākos līmeņos)

84% no aptaujātajiem Latvijas iedzīvotājiem uzskata, ka korupcija Latvijā ir izplatīta.⁷

Priekšstatu par korupcijas līmeni tiešā veidā ietekmē tiesību aizsardzības iestāžu darbs korupcijas apkarošanās un labas pārvaldības principu ievērošana valsts pārvaldē. Pēdējos gados ir ieviesti arī vairāki uzlabojumi publisko iepirkumu regulējumā, teorētiski samazinot korupcijas iespējas.

2) Varbūtība tikt pieķertam un/vai sodītam

2.1) Soda neizbēgamība

Šī ir ēnu ekonomikas mazināšanas sadaļa, kurai tradicionāli valsts ir veltījusi visvairāk uzmanības un realizējusi visvairāk pasākumus:

- Skaidras naudas aprites ierobežojumi;
- VID pieeja privātpersonu kredītiestāžu kontu informācijai;
- Čeku loterija;
- Jaunas prasības kases aparātiem.

Šie pasākumi ir uzlabojuši kontrolējošo iestāžu iespējas pieķert pārkāpējus un padarījuši sarežģītāku izvairīšanos no nodokļu nomaksas. Tomēr, atsevišķu pasākumu radītais administratīvais slogs (piemēram, jaunās kases aparātu prasības) nav proporcionāls gūtajam labumam (ēnu ekonomikas samazinājumam).

2.2) Soda bardzība, tiekot pieķertam: likumdošanas līmenī (“uz papīra”- tiesību aktu kvalitāte)

Lai arī likumdošanas līmenī ir tikuši pārskatīti daudzi administratīvie un kriminālie sodi, nerodas pārliecība, ka tas būtiski būtu ietekmējis aplokšņu algu apjomu. Sodu palielināšana bieži vien tiek politiski izmantota, lai ātri atrisinātu kādu problēmu, neiedziļinoties tās cēloņos. Praksē sodu piemērošana, īpaši kriminālsodu, prasa nesamērīgi ilgu laiku un to apmērs ir būtiski mazāks nekā maksimālais likumā paredzētais.

2.3) Racionāla izvēle: risks tikt pieķertam pret to, kas 'patiesībā' notiek, kad esiet pieķerts; t.sk. tiesu efektivitāte, tiesiskā regulējuma piemērošana, tostarp, kriminālatbildība piemērošana par aplokšņu algu maksāšanu.

Šajā svarīgajā jomā no valsts puses ir veikti apmācību pasākumi, kas nav būtiski uzlabojuši situāciju.

2.4) Valsts ieņēmumu dienesta un citu valsts institūcija kapacitāte un darba efektivitāte

Arī šajā jomā pie paveiktajiem pasākumiem atzīmējami apmācību pasākumi. Tāpat VID ir stiprinājis kapacitāti, izveidojot specializētu struktūrvienību aplokšņu algu apkarošanai, veiksmīgi pielietojis netiešās metodes gan prevencijai, gan kontrolei un organizējis kampaņas atsevišķās nozarēs.

VID kapacitāti negatīvi ietekmē papildus pienākumi COVID valsts atbalsta administrēšanā.

Kopumā VID darbības efektivitāte ir uzlabojusies, galvenokārt pateicoties jaunu darba metožu un rīku izmantošanai. Tajā pat laikā, pieņemot lēmumus par jaunu funkciju deleģēšanu VID un nodokļu sistēmas izmaiņām, kas palielina administratīvo slogu, netiek pietiekoši izvērtēti un piešķirti papildus resursi.

3) Nodokļu politika

⁷ <https://delna.lv/lv/2020/06/19/latvijas-sabiedriba-ir-augsta-iecietiba-pret-korupciju-atklaj-jaunie-eiobarometra-dati/>

3.1) Nodokļu slogs mazo algu saņēmējiem, arī salīdzinājumā ar kaimiņvalstīm (nodokļu līmenis vispārīgi)

Nodokļu politikas jomā Latvijā ir raksturīgas biežas izmaiņas, kas gan pozitīvi, gan negatīvi ietekmē aplokšņu algas. Svarīgākās no tām:

- Iedzīvotāju ienākumu nodokļa neapliekamā minimuma paaugstināšana un diferencētā neapliekamā minimuma ieviešana;
- Nodokļa atvieglojumu par apgādībā esošām personām paaugstināšana;
- Nodokļu atvieglojumu par attaisnotajiem izdevumiem paaugstināšana;
- VSAOI likmes izmaiņas gan uz augšu, gan uz leju;
- Īpašo nodokļu režīmu izmaiņas (MUN, Autoratlīdzības, Patentmaksas, Pašnodarbināto personu režīms);
- Minimālās algas palielināšana.

Kopumā nodokļu sloga atšķirības starp Latviju un kaimiņvalstīm nav tik būtiskas, lai radītu papildus aplokšņu algu risku mazo algu saņēmējiem. Lielākās problēmas rada dažādo nodokļu režīmu pastāvēšana ar atšķirīgu nodokļu slogu kā arī nodokļu sistēmas sarežģītība. Atsevišķi uzņēmēju pārstāvji ir norādījuši uz progresīvo iedzīvotāju ienākuma nodokļa likmju negatīvo ietekmi uz augsta atalgojuma darba vietu veidošanu Latvijā, zaudējot konkurencē ar kaimiņvalstīm. Līdz šim nav gūti pierādījumi tam, ka iedzīvotāju ienākuma nodokļa atvieglojumu palielināšanai ir bijusi ietekme uz aplokšņu algu samazināšanu. Tas skaidrojams gan ar to, ka daļa iedzīvotāju tos neizmanto, gan ar salīdzinoši nelielo ietekmi uz faktiskajiem ienākumiem.

3.2) Sabiedrības un uzņēmēju apmierinātība ar nodokļu politiku kopumā

Viens no galvenajiem faktoriem, kas ietekmē sabiedrības un uzņēmēju apmierinātību ar nodokļu politiku ir prognozējamība un stabilitāte. Zināmu stabilitāti šajā jomā radīja nodokļu politikas pamatnostādnes 2017. - 2020.gadam, kuru darbība ir beigusies. Šī ir viena no visnegatīvāk novērtētajām jomām.

3.3) Nodokļu sistēmas sarežģītība: cik viegli ir ziņot par ienākumiem un nomaksāt nodokļus? Birokrātija.

Pozitīvi nodokļu administrēšanas vieglumu varētu ietekmēt vienotā nodokļu samaksas konta ieviešana un darījumu konta ieviešana mikrouzņēmējiem. Savukārt diferencētais neapliekamais minimums, progresīvais iedzīvotāju ienākuma nodoklis un solidaritātes nodoklis ir būtiski sarežģījis nodokļu administrēšanu. Pretrunīgi vērtējama ir dažādu speciālo nodokļu režīmu (MUN, patentmaksas, autoratlīdzības un pašnodarbinātā nodokļu režīms) ieviešana un pēc tam pakāpeniska ierobežošana. Tiem nenoliedzami bija vienkāršāka aprēķinu un nomaksas kārtība.

Kopumā nodokļu sistēma pēdējos gados ir kļuvusi sarežģītāka, radot papildus administratīvo slogu nodokļu maksātājiem bez taustāmiem ieguvumiem.

3.4) Nodokļu sistēmas sarežģītība: daudzie nodokļu režīmi, kas dod iespēju “optimizēt” maksājamo apjomu. Biežas izmaiņas nodokļos

Šeit galvenie pasākumi no valsts puses ir speciālo nodokļu režīmu (MUN, patentmaksas, autoratlīdzības un pašnodarbinātā nodokļu režīms) ieviešana un pēc tam pakāpeniska ierobežošana. Zināmu stabilitāti nodokļu politikas jomā radīja nodokļu politikas pamatnostādnes 2017. -2020.gadam, kuru darbība ir beigusies.

Dažādie nodokļu režīmi ar atšķirīgo nodokļu slogu ir veicinājuši nodokļu maksāšanas “optimizāciju”, izvēloties režīmu ar mazāko nodokļu slogu. Pārāk biežas izmaiņas rada negatīvu priekšstatu par nodokļu sistēmu un apgrūtina saimniecisko lēmumu pieņemšanu un plānošanu, kas var rezultēties zemākā motivācijā maksāt nodokļus.

4) Izvairšanās no nodokļiem konkurētspējas uzturēšanai, nodokļu morāle

4.1) Izvairšanās no nodokļu maksāšanas (aplokšņu algas) kā pašuzturoša parādība: izplatīta mazāku algu uzrādīšana kropļo konkurenci un uzņēmumi ir spiesti maksāt algas aploksnēs, lai būtu spējīgi konkurēt ar citiem uzņēmumiem sektorā

Kā būtisku pasākumus šajā jomā var minēt tos, kuri vēsti uz godīgo nodokļu maksātāju veicināšanu un sadarbību nozares ietvaros, lai cīnītos pret nodokļu nemaksātājiem:

- Padziļinātās Sadarbības programma;

- Ģenerālvienotā būvniecības nozarē;
- Nozaru sadarbības līgumi ar VID.

Negodīga konkurence viennozīmīgi ir faktors, kas ietekmē nodokļu maksāšanas disciplīnu. Kā norādīja uzņēmēju pārstāvji, bieži vien situācija nozarē ir tāda, ka aplokšņu algu maksāšana ir uzņēmuma vienīgā iespēja izdzīvot. Šeit mūsdiā aktīvāk būtu jāizmanto sadarbības iespējas ar godīgajiem uzņēmējiem.

4.2) Nodokļu morāle: Vai nodokļu krāpšana var būt pamatota, ja rodas tāda iespēja. Darba ņēmēju perspektīva.

Lai palielinātu darba ņēmēju motivāciju maksāt nodokļus, ir jāpievērš uzmanība sekojošiem faktoriem:

- Iedzīvotāju apmierinātības līmenis ar valsts sniegtajiem pakalpojumiem, kas tiek ietekmēti ar 1.nodaļā minētajiem pasākumiem;
- Būtu jāpārskata fizisko personu parādu piedziņas kārtība un minimālās summas, pret kurām nevar vērst piedziņu;
- Lai risinātu zemā ienākumu līmeņa un nabadzības riska problēmu jāturpina samazināt nodokļu slogu zemajām algām.

4.3) Nodokļu morāle: Vai nodokļu krāpšana var būt pamatota, ja rodas tāda iespēja. Darba devēju perspektīva

No darba devēju perspektīvas ir svarīgi:

- Nodrošināt godīgu konkurenci, apkarojot nodokļu nemaksāšanu ar 2.nodaļā minētajiem pasākumiem;
- Risināt darbaspēka trūkuma jautājumu, palielinot kvalificēta darbaspēka piedāvājumu tirgū (pārkvalifikācija, reģionālā mobilitāte, izglītības sistēmas reforma, reimigrācija, viesstrādnieki);
- Samazināt nodokļu slogu algām, īpaši mazajām algām (3.nodaļas pasākumi);
- Vienkāršot un atvieglot nodokļu nomaksas kārtību (3.nodaļas pasākumi).

5) Ar konkrētām industrijām un uzņēmumiem saistīti iemesli: aplokšņu algu noteicošie faktori. Tostarp administratīvais slogs (vairākos līmeņos), specifiski mehānismi saistīti ar konkrētas industrijas īpatnībām

5.1) Būvniecība

Būvniecībā tradicionāli ir bijis augsts aplokšņu algu līmenis, bet pēdējos gados realizētie pasākumi (nozaru ģenerālvienotā par minimālajām algām un darba laika uzskaites sistēmas ieviešana) ir nedaudz mazinājusi šo problēmu.

5.2) Apsardzes pakalpojumi

Lai samazinātu iespēju negodīgi iegūt brīvos naudas līdzekļus, kurus vēlāk izmantot “aplokšņu algu” izmaksai, maksājot fiktīviem apsardzes komersantiem, kuriem nav neviena apsardzes jomas darbinieka par fiziskās un tehniskās inkasācijas pakalpojumiem, ir noteikts minimālo darbinieku skaits komercsabiedrībās, kas nodarbojas ar fiziskās un tehniskās apsardzes un inkasācijas pakalpojumu sniegšanu.

5.3) Taksometru pakalpojumi

Taksometru nozarē tradicionāli ir bijis augsts ēnu ekonomikas līmenis. Papildus izaicinājumus rada jaunu pakalpojumu sniegšanas veidu attīstība (pakalpojumu sniegšanai tiek izmantotas tiešsaistes platformas). Lai mazinātu ēnu ekonomikas apjomu šajā nozarē ir ieviesta minimālo VSA iemaksu prasība un uzlabotas kontroles iespējas, paredzot jaunas prasības taksometru skaitītājiem un pienākumu platformām sniegt informāciju VID.

6) Valsts institūciju komunikācija ar nodokļu maksātājiem

6.1) Vai un kā noris komunikācija, kas tēmēta uz aplokšņu algu samazināšanu?

Komunikācijā ar nodokļu maksātājiem par nozīmīgiem var tikt uzskatīti šādi pasākumi:

- Mācību programmas izstrāde skolām par nodokļu jautājumiem;
- Informatīvi pasākumi nodokļu maksātājiem;
- Datu publiskošana par nodokļu maksātājiem, kuriem ir neregistrētas saimnieciskas darbības vai aplokšņu algu riska pazīmes;
- Nodokļu maksātāju informēšana par tiem identificētajiem riskiem.

Kopumā no uzņēmēju puses valsts komunikācija par nodokļu maksāšanas jautājumiem tiek vērtēta kā neefektīva. Daļēji tas saistīts ar neuzticēšanos valsts pārvaldei kopumā.

6.2) “Konsultē vispirms” pieeja

Šī pasākuma detalizētāks izvērtējums tiks sniegts nākošajā projekta nodevumā.